

KOMPARATIVNA ANALIZA MAĐARSKOG I SRPSKOG INOVATIVNOG PREDUZETNIČKOG AMBIJENTA

COMPARATIVE ANALYSIS OF SERBIAN AND HUNGARIAN INNOVATIVE ENTREPRENEURIAL ENVIRONMENT

Tamara Ž. Cvetković

Fakultet za poslovno industrijski menadžment, Univerzitet "Union – Nikola Tesla", Beograd, Srbija

Milosav Miličković

Fakultet za poslovno industrijski menadžment, Univerzitet "Union – Nikola Tesla", Beograd, Srbija

Milan Mihajlović

Fakultet za poslovno industrijski menadžment, Univerzitet "Union – Nikola Tesla", Beograd, Srbija

©MESTE

JEL Category: **M21, N10**

Apstrakt

Privrede dvadeset prvog veka će napredovati ukoliko u skladu sa promenama prihvataju inovacije. Cilj rada je da se na bazi uporedne analize inovativnog preduzetničkog ambijenta Srbije i Mađarske ukaže na značaj preduzetništva za prevazilaženje postojećih poslovnih i razvojnih problema i stvaranje realne osnove za uspešan oporavak. Sa stanovišta dinamičnosti svetske poslovne scene i položaja Srbije i Mađarske realno je očekivati da okosnica njihovog budućeg rasta i razvoja bude preduzetnički sektor. Razvoj inovativnih sposobnosti, proizvoda ili procesa, može da pruži preduzeću brojne strateške izbore. Nasuprot tome, mala i srednja preduzeća koja nemaju mogućnost da investiraju u inovacije su manje sposobna da odgovore na promene u tehnološkim i konkurentskim tržišnim očekivanjima i mogućnostima, odnosno da daju odgovore na uvođenje novih proizvoda ili na proširenje procesa konkurenata. Srpska iskustva u razvoju preduzetničkog ambijenta se ocenjuju kao srednje uspešna, što se dokumentuje, pre svega, udelom

Adresa autora zaduženog za korespondenciju:

Tamara Cvetković

rubi.bg@gmail.com

malih i srednjih preduzeća u ukupnom broju preduzeća, sa više od 90% kao što je slučaj sa većinom zemalja Evropske unije. Po pitanju ukupne zaposlenosti kao i udela inovacija u ukupnoj konkurentnosti Srbija ima jako lošu poziciju u odnosu na zemlje regiona i EU28. Kad je reč o inovativnosti Srbija i Mađarska pripadaju grupi srednjih inovatora, pri čemu Srbija ima slabije performanse. Mađarska pripada grupi tzv. "High-Activity Economies" koje imaju nisku stopu preduzetničke aktivnosti s tim da su preduzetnici ambiciozni, ali ne i inovativni. Privreda Srbije se nalazi u procesima intenzivnih prilagođavanja privredno sistemskim rešenjima, standardima i praksi Evropske unije. U tom smislu biće dragocena iskustva privredne prakse zemalja EU uključujući i Mađarsku koja je u tim procesima ostvarila znatno bolje rezultate.

Ključne reči: inovacija, preduzetništvo, preduzeća, privreda

Abstract

The economies of the twenty-first century will prosper if they accept innovation, in accordance with changes. The aim of the paper is to highlight the importance of entrepreneurship for overcoming the existing business and development problems of and to create areal basis for successful recovery, on the basis of comparative analysis of innovative entrepreneurial environment of Serbia and Hungary. From the perspective of a dynamic global business scene and the position that Serbia and Hungary have on it, it is realistic to expect that the basic structure of their future growth and development is the entrepreneurial sector. Development of the innovative capabilities, products or processes, can provide the company with a number of strategic choices. In contrast, small and medium-sized enterprises that do not have the ability to invest in innovation are less able to respond to changes in technology and competitive market expectations and opportunities, as well as to the introduction of new products or the expansion of their competitors. Serbian experience in development of the entrepreneurial environment is assessed as moderately successful, which above all can be noticed in the share of small and medium-sized enterprises within the total number of enterprises, with more than 90%, which is also the case with a majority of EU countries. As for the total employment and share of innovations in the overall competitiveness, Serbia has a very bad position in comparison to the countries of the region and the EU28. When it comes to innovations, Serbia and Hungary belong to the moderate innovators, whereby Serbia has poorer performance. Hungary belongs to the group called "High-Activity Economies" that has a low rate of entrepreneurial activity, with the ambitious but not innovative entrepreneurs. Serbian economy is in the process of intensive adjustment to the economic system solutions, standards and practices of the European Union. In respect to that, of a great value will be the experience of economic practices of the EU countries including Hungary, which has achieved significantly better results in these processes.

Keywords: innovation, entrepreneurship, business, industry

1 UVOD

Preduzetnici i mala i srednja preduzeća koja primenjuju inovacije enormno doprinose ekonomskom rastu. Inovacije predstavljaju osnovu za globalnu konkurentnost. Inovativni kapaciteti omogućavaju regionima da povećaju svoju produktivnost i da privlače investicije, čime se postiže permanentni napredak u kvalitetu i životnom standardu. (Natario, Couto, Braga, & Tiago, 2012, pp. 1-2)

Preduzeća koja podržavaju i razvijaju inovativnost su konkurentnija, jer se prilagođavaju željama i potrebama potrošača. Inovativna preduzeća moraju biti u stanju da šire svoju mrežu putem tehnoloških odnosa sa istraživačkim centrima, ili

uspostavljanjem raznih vrsta veza. Inovacija uključuje različite nivoe istraživačkih i razvojnih aktivnosti orijentisanih na budućnost, kao i njihove nove i komercijalne vrednosti.

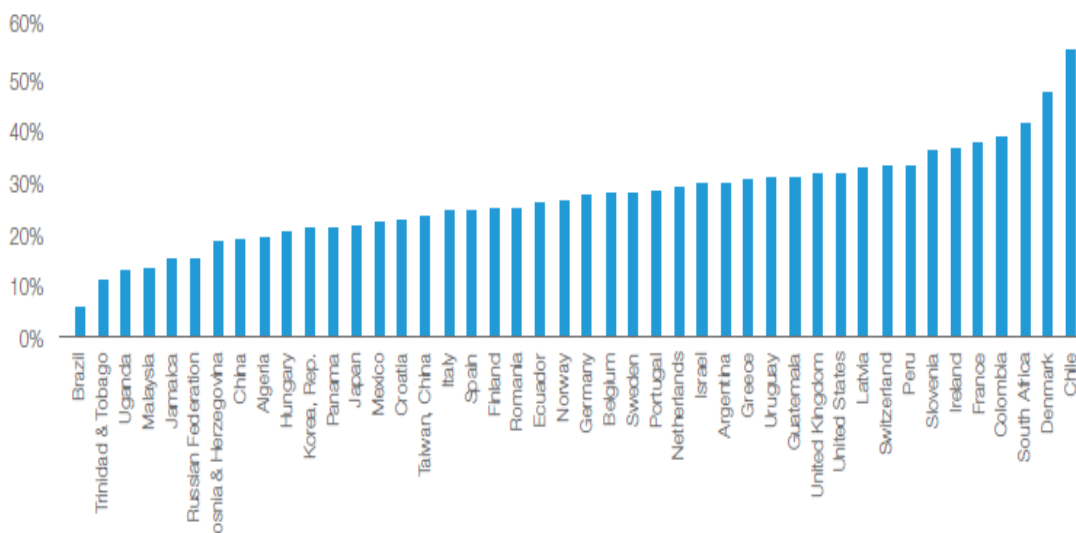
U nastojanju da odgovori na pitanje zašto su neki preduzetnici inovativniji od drugih autor Koellinger (2008) ukazuje da je inovacija subjektivan koncept te da odluka o tome da li je određena aktivnost inovativna zavisi od perspektive posmatrača. Po njemu kriterijumi za inovacije postaju stroži kako se perspektiva pomera od mikro do makro nivoa. Iz ekonomskog ugla posmatrano proizvod, usluga ili proizvodni proces ne treba da budu novi u svetu da bi imali ekonomski uticaj. Tržišna perspektiva potencira da je dovoljno da inovacija predstavlja novinu na tržištu. Često je upravo tržišna

perspektiva presudna za odluke pojedinca da započnu novi biznis.

Kad je reč o nosiocima inovativnosti često se nameće pitanje da li su mala preduzeća inovativnija od velikih. Fundamentalne i radikalne invencije i inovacije procesa obično nastaju u velikim firmama, dok male firme mogu da ostvare prednost u inovacijama „blizu tržišta“ i u inicijalnoj difuziji inovacija. U tom smislu, umesto da se traži veličina preduzeća, koja bi bila optimalna za inovativnost, trebalo bi prihvatiti stanovište da male i velike firme imaju različite, i često komplementarne uloge, što je u literaturi poznato pod nazivom „dinamička komplementarnost“. (Deakins, 2003, p. 54)

Svakoj fazi razvoja u preduzetništvu je svojstven određen stepen inovativno sti U ranoj fazi putem inovativne preduzetničke aktivnosti se ostvaruju značajne novine. Prema podacima Global Entrepreneurship Monitor¹ sa rastom preduzetništva stopa inovativnog preduzetništva značajno varira među zemljama, u rasponu od

gotovo neinovativne preduzetničke aktivnosti u Brazilu do inovativne aktivnosti u Čileu. Po istom izvoru inovativni preduzetnici u ranim fazama preovlađuju nad ambicioznim preduzetnicima. U dve trećine zemalja u uzorku studije, manje od 30% preduzetnika u ranoj fazi su inovativni. Tri zemlje, Čile sa stopom od preko 50%, Danska i Južna Afrika, imaju stope inovativnog preduzetništva koje iznose više od 40% u ukupnoj ranoj fazi preduzetničke aktivnosti. U prvih pet zemalja po inovativnom preduzetništvu spadaju Kolumbija i Francuska. Na dnu liste je Brazil, gde inovativno preduzetništvo čini samo 6% u ranoj fazi preduzetničke aktivnosti, a odmah nakon njega su Trinidad i Tobago, Uganda, Malezija i Jamajka, koje zajedno imaju ispod 15% preduzetničke aktivnosti. Prosečna stopa inovativnih preduzetnika u ranoj fazi u uzorku je iznad 26%. (Leveraging Entrepreneurial Ambition and Innovation: A Global Perspective on Entrepreneurship, Competitiveness and Development, 2015, p. 18) (slika 1).

Slika 1. Udeo inovativnih preduzetnika u ranoj fazi (u %)

Izvor: (Leveraging Entrepreneurial Ambition and Innovation: A Global Perspective on Entrepreneurship, Competitiveness and Development, 2015)

Slika 1 pokazuje da većina evropskih zemalja i dalje ima znatno niže indekse u odnosu na preduzetničke velike sile kao što su Kina, Tajvan, Kolumbija i Japan. Izuzeci su Norveška, Irska, Mađarska, Hrvatska i Danska. Ove zemlje pokazuju najveću stopu preduzetničke aktivnosti u ranom stadijumu.

Brojni su autori koji zastupaju tezu da je za neke veoma sporo-rastuće evropske ekonomije potrebno povećanje preduzetničke aktivnosti iz razloga što preduzetništvo doprinosi ekonomskom bogatstvu u pogledu otvaranja novih radnih mesta, inovacija i profita. Pored toga, male i mlade firme imaju veću stopu kreiranja posla od velikih i

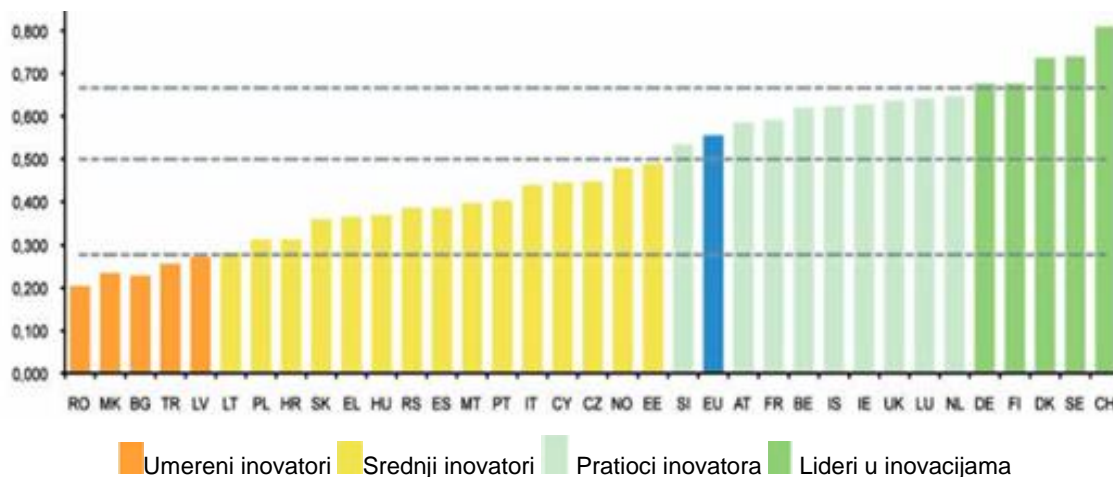
¹ Analiza u izveštaju za 2015.godinu se bazira na uzorku od 44 ekonomije, spajanjem GCI (Global

Competitiveness Index) i GEM (Global Entrepreneurship Monitor) setova podataka.

zrelih preduzeća. (Volery & Mazzarol, 2015, p. 375)

Indeks TEA² pokazuje da, u zavisnosti od zemlje i regiona sveta, preduzetnici čine između 2% i 25% ukupnog radnog stanovništva, postižući raspon između 5% i 15% u većini zemalja. (Nandram & Samsom, 2006, p. 13)

Prema podacima European Commission (2015, p. 31) Srbija pripada grupi tzv. umerenih inovatora³. Srbija ima veoma dobre inovativne rezultate u oblasti obrazovanja mladih, kao i u zapošljavanju u sektorima vezanim za ekonomiju znanja. Inovacije u Srbiji su rasle po prosečnoj godišnjoj stopi rasta od 6,3%.

Slika 2. Inovativne performanse u Evropi

Izvor: (European Commission, Innovation Union Scoreboard 2015, 2015, p. 31)

Funkcionisanje savremene svetske privrede je u direktnoj zavisnosti od privatnog preduzetništva. Značaj malih i srednjih preduzeća za razvijene i zemlje u razvoju konstantno raste. Društveni značaj malih i srednjih preduzeća (MSP) se ogleda u tome što ona predstavljaju okosnicu zaposlenosti, kreiranja novih radnih mesta i ključnog aktera u kreiranju i održavanju blagostanja i regionalnih zajednica. Dakle, blagostanje malih i srednjih preduzeća predstavlja ključni element za budući rast ekonomija razvijenih zemalja. (Bogavac-Cvetković, Dragičević-Radičević, & Mitrović, 2012)

2 INOVATIVNI PREDUZETNIČKI AMBIJENT SRBIJE

Na osnovu podataka o kontinuiranom rastu učešća MSP u Republici Srbiji poslednjih godina u najznačajnijim indikatorima nacionalne ekonomije, MSP su predstavljala ključni faktor ekonomskog rasta i razvoja. U 2008. godini sektor MSP učestvovao je sa 43,2% u ukupnoj

zaposlenosti, sa 35% u BDV i sa 45,5% u ukupnom izvozu zemlje.

Pod uticajem globalne ekonomske krize dolazi do usporavanja razvoja preduzetničkog sektora nakon 2008. godine što se negativno reflektovalo na privredu Republike Srbije uključujući i sektor MSP. U 2013. godini mala i srednja preduzeća i preduzetnici (MSP) su bili značajan segment privrede Srbije tako što su predstavljali 98,8% ukupno aktivnih preduzeća i učestvovali sa oko 30% u formiranju BDP Srbije. (PKS, 2013) U Republici Srbiji je tokom 2015. godine zabeleženo nepovoljno kretanje ključnih makroekonomskih indikatora: zabeležen je pad BDP-a u odnosu na 2014. godinu i ulazak stope rasta BDP-a u zonu negativnih kretanja. (NBS, 2015, p. 119)

Prema podacima Evropske Komisije (European Commission, 2013/2014) u zemljama EU28 je bilo 21,2 miliona malih i srednjih preduzeća u nefinansijskom sektoru u 2013. godini pri čemu MSP čine 99,8% svih preduzeća u ovom sektoru, 66,8% ukupne zaposlenosti i 57,9% ukupne

² TEA izražava broj ljudi koji su u pripremljenoj fazi pokretanja novog poduhvata kao i one koji su već pokrenuli novu firmu za manje od 42 meseca.

³ Umereni inovatori uključuju države članice (Member States) u kojima su performanse inovacija ispod nivoa proseka EU po relativnim stopama uspešnosti između 50% i 90% od proseka EU.

dodate vrednosti. U poređenju sa Albanijom i Makedonijom, kao zemljama okruženja, Srbija ima bolje pokazatelje, odnosno znatno veći broj MSP i veći broj zaposlenih u ovom sektoru.

Stanje vezano za inovativnost preduzeća u Srbiji moguće je posredno sagledati na osnovu dekomponovanja *novog globalnog indeksa konkurentnosti* (engl. NGCI) koji je uveden 2004.godine od strane Svetskog ekonomskog foruma. Ovaj indeks meri konkurentnost nacionalnih ekonomija kao skup institucija, politika i faktora koji određuju nivo produktivnosti jedne zemlje i zasniva na 12 tzv. „stubova konkurentnosti“ koji su sumirani u 3 grupe: bazični zahtevi, faktori koji utiču na poboljšanje efikasnosti i faktori koji se odnose na inovacije. (Schwab, 2014, p. 4)

U "Global Competitiveness Report 2014-2015" Srbija je po ovom indeksu rangirana na 94-om mestu od 144 zemlje i najlošija je u odnosu na sve

zemlje iz okruženja, za razliku od Mađarske koja se nalazi na 60-om mestu. Poređenjem sa rezultatima iz prethodnog izveštaja može se zaključiti da se konkurentnost Srbije i Mađarske poboljšala. (Schwab, 2014, p. 15) Analizom podindeksa i stubova konkurentnosti dobijaju se podaci o konkretnim razlozima koji su doveli do loše pozicije Srbije. Srbija i Mađarska su najlošije rangirane po osnovu pokazatelja koji se odnose na inovacije i sofisticiranost poslovanja. Navedeni podaci ukazuju da nedovoljno razvijena inovativnost preduzeća u Srbiji utiče negativno na konkurentnost privrede.

Podaci Republičkog zavoda Srbije (RZS, 2015) dobijeni na osnovu istraživanja o inovativnim aktivnostima u periodu 2012–2014, sprovedenog na uzorku od 3.587 poslovnih subjekata, pokazuju da je učešće poslovnih subjekata sa bar jednom vrstom inovacija⁴ oko 40%.

Tabela 1. Poslovni subjekti prema inovativnosti, delatnosti i veličini, 2012–2014.

	Ukupno	Inovatori	Poslovni subjekti koji nisu inovirali	Učešće inovatora, %
Mali poslovni subjekti	13.863	5.182	8.681	37,4
Srednji poslovni subjekti	2.253	1.187	1.066	52,7
Veliki poslovni subjekti	543	370	173	68,1

Izvor: (RZS, 2015)

Analiza inovacija sa aspekta veličine poslovnog subjekta ukazuje da je: inovativno preko 68% velikih poslovnih subjekata, nešto više od polovine srednjih poslovnih subjekata i više od 37% malih

poslovnih subjekata. Posmatrano po delatnostima inovativne aktivnosti su jednako zastupljene kod proizvodnih i uslužnih poslovnih subjekata, gde je inovacije uvelo nešto preko 40%. (RZS, 2015)

Tabela 2. Zastupljenost vrsta inovacija prema teritoriji i veličini poslovnog subjekta

Teritorija	Veličina	Poslovni subjekti – inovatori (u%)					Neinovatori (%)
		Inovacija proizvoda/ usluge	Inovacija proizvodnog procesa	Napuštene inovacije ili još uvek u toku	Inovacija u organizaciji	Inovacija u marketingu	
Republika Srbija	Ukupno	20,4	20,2	10,9	24,9	23,8	59,5
	Mali	18,5	17,4	9,6	21,9	21,2	62,8
	Srednji	27,8	31,2	13,4	37,9	35,8	46,5
	Veliki	39,4	43,1	32,6	47,1	37,9	31,8

Izvor: (RZS, 2015)

Posmatrano po vrstama inovacija u Srbiji se uočava približno isto učešće inovatora proizvoda i procesa (oko 20%), dok je učešće inovatora u organizaciji i marketingu nešto veće i iznosi 24,9%

i 23,8% respektivno. Reč je o inovacijama koje se javljaju istovremeno u poslovnim subjektima. Po udelu MSP u ukupnom broju preduzeća Srbija se ne razlikuju previše od razvijenih zemalja Evrope

⁴ Inovativni poslovni subjekti su u sprovedenom istraživanju poslovni subjekti koji su uveli inovaciju

proizvoda ili procesa, inovaciju u organizaciji ili marketinšku inovaciju.

iz razloga što više od 90% preduzeća čine mala i srednja preduzeća. Razlike postoje kad je reč o ukupnoj zaposlenosti kao i u udelu inovacija u ukupnoj konkurentnosti. Navedeni pokazatelji ukazuju na jako lošu poziciju Srbije u odnosu na zemlje regiona i EU28.

Iz navedenog proizilazi da se broj malih i srednjih preduzeća značajno povećava u Republici Srbiji što utiče na porast bruto domaćeg proizvoda, upošljavanja novih kapaciteta i otvaranja novih radnih mesta. Fleksibilnost preduzetničkog sektora stvara uslove za brzo uvođenje inovacija u svom poslovanju pri čemu treba naglasiti da se kao ograničavajući faktor može pojaviti finansijski potencijal neophodan za ulaganja u inovativnu delatnost.

3 INOVATIVNI AMBIJENT MAĐARSKE

Proces razvoja preduzetništva u Mađarskoj se odvijao u nekoliko faza (Acs, O_Gorman, Szerb, & Terjesen, 2007). Period od 1990-1996. godine za koji se smatra da pripada najranijoj fazi karakteriše trostruko uvećanje broja novih preduzeća koje se iznosilo oko milion novih firmi. Razlog ovakvog drastičnog porasta malih preduzeća je bio u tadašnjim reformama koje su rezultirale gubitkom posla velikog broja ljudi. Mađarska vlada je raznim podsticajnim programima za započinjanje sopstvenog biznisa nastojala da ublaži novonastalu situaciju. Međutim, većina tih malih firmi je propala, delom i zbog mađarskih preduzetnika, ograničenog iskustva i nemogućnosti da se uklope u postojeće tržišne zahteve i oštru konkurenciju.

Nova faza u razvoju mađarske privrede nastaje 1996. godine kada dolazi do opadanja stope otvaranja novih firmi i fokusiranja politike na priliv stranih direktnih investicija. Na narušavanje već oslabljenog preduzetničkog sektora utiče svetska recesija 2000. godine. U tom momentu mađarska vlada nije uspela da prepozna značaj preduzetničkih preduzeća, a zemlji nedostaje "preduzetnička politika", iako Nacionalni plan razvoja usmerava podršku vlade za inovacije, investicije i otvaranje novih radnih mesta. (Acs, O_Gorman, Szerb, & Terjesen, 2007, p. 134)

Udeo malih i srednjih preduzeća u privredi Mađarske je veći nego što je prosek u Evropskoj Uniji. Podaci prikazani u tabeli 3 pokazuju da je više od jedne trećine mađarskog aktivnog stanovništva zaposleno u mikro preduzećima. Budući da je u većini mikro preduzeća reč o porodičnom biznisu za njegov opstanak i razvoj je neophodna permanentna edukacija postojećih preduzetnika kao i motivacija mladih da započnu sopstveni biznis. Udeo mikro preduzeća u Mađarskoj iznosi 36,5% i veći je od udela istih u Evropskoj uniji za oko 7%. Navedenu proporciju ne prati rast ukupne dodate vrednost tako da je ona manja u Mađarskoj od proseka EU. (Lazanyi, 2014)

Global Entrepreneurship Monitor (Roland, Kelley, Kew, Herrington, & Vorderwülbecke, 2012) ukazuje da u odnosu na druga evropska preduzeća mađarskim firmama nedostaju gotovo svi aspekti preduzetništva uključujući inovacije i osnovna lična svojstva. Efikasnost mađarskih preduzeća je ispod proseka Evropske unije.

Tabela 3. Mala i srednja preduzeća u EU i Mađarskoj

	Broj (%)		Zaposleni (%)		Dodata vrednost (%)	
	EU	Mađarska	EU	Mađarska	EU	Mađarska
Mikro (0-9 zaposlenih)	92,2	94,8	29,6	36,5	21,2	18,2
Mala (10-49 zaposlenih)	6,5	4,4	20,6	19,3	18,5	15,9
Srednja (50-249 zaposlenih)	1,1	0,7	17,2	16,9	18,4	19,5
Velika (u proseku 250 zaposlenih)	0,2	0,1	32,6	27,1	41,9	46,2

Izvor: (Lazanyi, 2014, p. 150)

Kad je reč o preduzetničkoj aktivnosti za Mađarsku je karakteristično da pripada grupi umerenih inovatora. U periodu između 2007. i 2014. godine ostvareno je poboljšanje njenih inovativnih performansi. Pored oscilacija u odnosu na EU Mađarska je vremenom ostvarila umereno

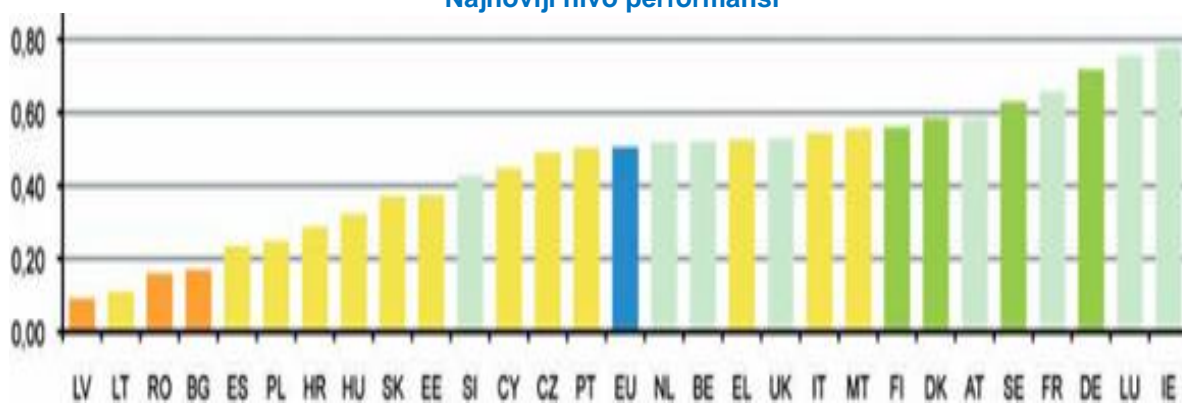
povećanje inovativnih performansi sa 65% u 2007. godini na 67% u 2014. godini. Inovativne performanse su poboljšane u većini sektora sa najznačajnijim povećanjem u poslovnom sektoru (11%), sektoru registrovanih robnih marki u Zajednici EU od 10% i prihodima od licence i

patenta iz inostranstva od 9,2%. Značajan pad u performansama je evidentiran u prodaji udela novih inovacija od -4,1% i malih i srednjih preduzeća sa inovacijama proizvoda ili procesa od -3,8%. (European Commission, Innovation Union Scoreboard 2015, 2015, p. 61)

U Izveštaju "Innovation Union Scoreboard 2015" (2015, p. 27) se objavljuju inovativne performanse članica EU i ukazuje da su lideri Irska, zatim

Luksemburg, Nemačka i Francuska. Uspeh navedenih zemalja se zasniva na inovaciji izgleda u cilju prilagođavanja zahtevima kupaca. U grupi srednjih inovatora prednjače Malta, Italija i Grčka, s tim da pomenutoj grupi pripada i Mađarska i Srbija ali sa slabijim performansama. Umereni inovatori imaju slabe performanse pri čemu se izdvaja Letonija koja ima ukupne najslabije performanse.

Najnoviji nivo performansi

Slika 3. Inovatori

Izvor: (European Commission, Innovation Union Scoreboard 2015, 2015, p. 27)

Tabela 4. Udeo inovativnih preduzeća od strane NACE Rev 2

Preduzeća		Računi	
		Udeo inovativnih preduzeća (%)	
		Vremenski period	
Tip inovacije	Oblasti nacionalne ekonomije ^{5*}	2010.god.	2012.god.
Preduzeća sa proizvodnim i /ili procesnim inovacijama (nezavisno od organizacionih i marketing inovacija)	Za sve oblasti nacionalne ekonomije*	18,4	16,4
Samo proizvodni inovatori		7,0	6,0
Samo procesni inovatori		3,9	3,5
Proizvodne i procesne inovacije		5,3	4,7
Preduzeća samo sa tekućim i napuštenim inovativnim aktivnostima		2,2	2,2
Preduzeća sa organizacionim i/ili marketing inovacijama		23,6	26,5
Preduzeća sa organizacionim inovacijama		14,0	16,5
Preduzeća sa marketing inovacijama		17,5	19,7

Izvor: (KSH, 2012) Prerađeno od strane autora

⁵ Oblasti nacionalne ekonomije: Agrikultura, šumarstvo i ribolov; Vađenja ruda i kamena; Proizvodnja; Snabdevanje strujom, gasom, klimatizacijom i parom; Vodoprivreda i komunalije; Građevina; Trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikla; Transport i skladištenje; Usluge smeštaja i hrane; Informacije i komunikacije; Finansijske aktivnosti i osiguranje; Aktivnosti vezane za nekretnine; Profesionalne, naučne i tehničke aktivnosti; Administrativne i podržavajuće uslužne aktivnosti; Javna administracija i odbrana i obavezno društveno osiguranje; Edukacija; Zdravstvo i aktivnosti društvenog rada; Umetnost, zabava i rekreacija; Ostale usluge; Zapošljavanje; neizdiferencirana dobra i usluge; Aktivnosti ekstra-teritorijalnih organizacija i tela.

Polazeći od klasifikacije GEM (Leveraging Entrepreneurial Ambition and Innovation: A Global Perspective on Entrepreneurship, Competitiveness and Development, 2015, p. 23) razlikuje se pet vrsta preduzetničkih ekonomija:

- sveobuhvatna ekonomija,
- visoko aktivne ekonomije,
- ekonomije visokih ambicija,
- ekonomije sa visokom inovativnošću, i
- neutralne ekonomije

Mađarska pripada grupi visoko aktivnih ekonomija, koje imaju nisku stopu preduzetničke aktivnosti s tim da su preduzetnici ambiciozni, ali ne i inovativni. Mađarska, kao pripadnik ove grupe, ima 14% ambicioznih preduzetnika, ali samo 8% radno sposobnog stanovništva se bavi preduzetništvom u ranom stadijumu, i 20% u inovativnoj aktivnosti.

Imajući u vidu da prema međunarodno prihvaćenoj definiciji, inovacija predstavlja uvođenje novog ili značajno poboljšanog proizvoda ili procesa, kao i novi marketinški ili organizacioni metod koji se primenjuje u poslovanju, menadžmentu ili spoljnim odnosima (HCSO, 2012), podaci u tabeli 4 ukazuju da je u 2012. godini u odnosu na 2010. godinu u Mađarskoj zabeležen pad udela preduzeća sa proizvodnim i/ili procesnim inovacijama (nezavisno od organizacionih i marketing inovacija) za 2%, i porast udela preduzeća sa organizacionim i/ili marketing inovacijama za 2,9%. Procentualni pad udela preduzeća sa proizvodnim i/ili procesnim inovacijama je posledica smanjenja inovativnosti posebno u sektorima vodoprivrede i komunalija, trgovine na veliko i malo, kao i transporta i skladištenja. Procentualni rast udela preduzeća sa organizacionim i/ili marketing inovacijama je posledica, pre svega, rasta udela preduzeća iz sektora trgovine na veliko i malo, sektora finansija i osiguranja, kao i sektora profesionalnih, naučnih i tehničkih aktivnosti.

CITIRANI RADovi

Acs, Z. J., O'Gorman, C., Szerb, L., & Terjesen, S. (2007). Could the Irish Miracle be Repeated in Hungary? *Small Business Economics*, 28, 134.

Bogavac-Cvetković, N., Dragičević-Radičević, T., & Mitrović, R. (2012). Preduzetnički ambijent – šanse i ograničenja. *Megatrend Revija*, 9(1), 17.

Deakins, D. F. (2003). *Entrepreneurship and small firms*. McGraw hill.

4 ZAKLJUČAK

Polazeći od postojećeg stepena razvijenosti srpske i mađarske privrede, unapređenje intenziteta inovacionih aktivnosti nameće se kao jedan od strateških ciljeva i prioriteta ekonomske politike u godinama koje dolaze. Od preduzetništva se očekuje da preuzmu vodeću ulogu na putu ostvarivanja pomenutog cilja, odnosno da značajno povećaju nivo sopstvenih investicija.

Značaj malih i srednjih preduzeća za Evropsku uniju i zemlje članice, uključujući i Mađarsku, konstantno raste, što je potvrđeno praktičnim politikama koje sprovode Evropska komisija i zemlje članice. Naime, Evropska unija je početkom ovog veka pokrenula niz politika i inicijativa sa ciljem da podstakne razvoj preduzetništva, malih i srednjih preduzeća (MSP). Mala i srednja preduzeća mogu omogućiti evropskoj privredi planirani rast ukoliko se nastavi sa podsticanjem preduzetničkog ambijenta kroz odgovarajuću legislativu, stimulisanjem razvoja profitabilnih preduzetničkih ideja, razvijanjem inovativnih sektora i diversifikacijom proizvodnje. U tom cilju, u strateškoj viziji Evrope („Evropa 2020“) za period od 2010–2020. godine se navode fleksibilnost i kreativnost MSP kao ključne prednosti u realizaciji strateškog opredeljenja EU. Dakle, blagostanje malih i srednjih preduzeća predstavlja ključni element za budući rast ekonomije EU.

Srbija ima slabije inovativne performanse u poređenju sa Mađarskom. Privreda Srbije se nalazi u procesima intenzivnih prilagođavanja privredno sistemskim rešenjima, standardima i praksi Evropske unije. U tom smislu biće dragocena iskustva privredne prakse zemalja EU uključujući i Mađarsku koja je u tim procesima ostvarila znatno bolje rezultate.

- European Commission. (2013/2014). Annual Report on European SMEs 2013/2014 – A Partial and Fragile Recovery. *SME Performance Review*, 51.
- European Commission. (2015). *Innovation Union Scoreboard 2015*. Belgium: European Commission. Retrieved from European Commission (2015) http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards/index_en.htm
- HCSO. (2012). Statistical Reflections. *Hungarian Central Statistical Office*, 6(30), 1.
- Koellinger, P. (2008). Why are some entrepreneurs more innovative than others? *Small Bus Economy*, 31, 22-23.
- KSH. (2012). *Share of enterprises with product and/or process innovation by NACE Rev 2*. Preuzeto mart 20, 2016 sa Hungarian Central Statistical Office: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haDetails.jsp>
- Lazanyi, K. (2014). Entrepreneurs of the Future. *Serbian Journal of Management*, 9(2), 150.
- Leveraging Entrepreneurial Ambition and Innovation: A Global Perspective on Entrepreneurship, Competitiveness and Development. (2015). *World Economic Forum & Global Entrepreneurship Monitor*, (p. 17). New York.
- Nandram, S. S., & Samsom, K. J. (2006). *The Spirit of Entrepreneurship*. Berlin: Springer.
- Natario, M. M., Couto, J. P., Braga, A., & Tiago, M. T. (2012). *Dynamics of innovation in European regions*. Polytechnic of Guarda.
- NBS. (2015). *Statistički bilten*. Beograd: Narodna banka Srbije.
- PKS. (2013). *Analiza MSPP za 2013. godinu*. Beograd: Privredna komora Srbije.
- Roland, S., Kelley, D., Kew, J., Herrington, M., & Vorderwülbecke, A. (2012). Global Entrepreneurship Monitor 2012 Global Report. *World Economic Forum & Global Entrepreneurship Monitor*, (p. 20). New York.
- RZS. (2015). Saopštenje. *Statistika nauke, tehnologije i inovacija*, 65(276), 1.
- Schwab, K. (2014). *The Global Competitiveness Report 2014-2015*. Geneva: World Economic Forum.
- Volery, T., & Mazzarol, T. (2015). The evolution of the small business and entrepreneurship field: A bibliometric investigation of articles published in the International Small Business Journal. *International Small Business Journal*, Vol. 33(4), 375.

Datum prve prijave: 10.03.2016.
Datum prijema korigovanog članka: 31.05.2016.
Datum prihvatanja članka: 13.06.2016.

Kako citirati ovaj rad? / How to cite this article?

Style – APA Sixth Edition:

Cvetković, T. Ž., Miličković, M., & Mihajlović, M. (2016, July 15). Komparativna analiza mađarskog i srpskog inovativnog preduzetničkog ambijenta. (Z. Čekerevac, Ed.) *FBIM Transactions*, 4(2), 43-52. doi:10.12709/fbim.04.04.02.04

Style – Chicago Sixteenth Edition:

Cvetković, Tamara Ž., Milosav Miličković, and Milan Mihajlović. 2016. "Komparativna analiza mađarskog i srpskog inovativnog preduzetničkog ambijenta." Edited by Zoran Čekerevac. *FBIM Transactions* (MESTE) 4 (2): 43-52. doi:10.12709/fbim.04.04.02.04.

Style – **GOST Name Sort:**

Cvetković Tamara Ž., Miličković Milosav and Mihajlović Milan Komparativna analiza mađarskog i srpskog inovativnog preduzetničkog ambijenta [Journal] // FBIM Transactions / ed. Čekerevac Zoran. - Belgrade : MESTE, July 15, 2016. - 2 : Vol. 4. - pp. 43-52.

Style – **Harvard Anglia:**

Cvetković, T. Ž., Miličković, M. & Mihajlović, M., 2016. Komparativna analiza mađarskog i srpskog inovativnog preduzetničkog ambijenta. *FBIM Transactions*, 15 July, 4(2), pp. 43-52.

Style – **ISO 690 Numerical Reference:**

Komparativna analiza mađarskog i srpskog inovativnog preduzetničkog ambijenta. **Cvetković, Tamara Ž., Miličković, Milosav and Mihajlović, Milan.** [ed.] Zoran Čekerevac. 2, Belgrade : MESTE, July 15, 2016, FBIM Transactions, Vol. 4, pp. 43-52.